

O'QUVCHILARNI SINIF VA MAKTABDAN TASHQARI ISHLARGA RAHBARLIK QILISHNI TASHKIL ETISHNING PEDAGOGIK VA PSIXOLOGIK USULLARI.

OXU II bosqich pedagogika va psixologiya mutaxassisligi magistranti:

Sayfilloyev Abror Akram o'g'li

Annotatsiya: Ushbu tezisda maktabda ta'lim oluvchi o'quvchilarning maktabdan tashqari ishlarga jalb qilish, tashkil qilish bosqichlari, turlari va bu ishga rahbarlik qilayotgan ishchi hodimning vazifalari va majburiyatlari qisqacha yoritib o'tilgan.

Kalit so'zlar: Sinfdagi dars tizimi, o'quvchining nutq odobi, o'quvchining kolleksiya qilish mahorati, konsepsiya.

Asosiy qism: Mazkur ta'limotga asosan maktabdan tashqari ishlarni rejalashtirish va uning amalga oshirilishiga rahbarlik hamda nazoratni uyushtirib borish maktab ichki boshqaruv tizimida muhim ahamiyat kasb etadi. Sinfdan va maktabdan tashqari ishlarning umummaktab rejasini ma'naviy va ma'rifiy ishlar bo'yicha direktor o'rinbosari rahbarligida, sinf rahbarlari, metodik birlashmasi, tajribali o'qituvchilar, maktab kutubxonasi, o'quvchi- yoshlar tashkiloti, o'quvchilar uyushmasi, ota-onalar qo'mi- tasi hamda to'garak rahbarlarining faol ishtirokida tuzish hamda uni maktabning yig'ilishida muhokamadan o'tkazib tasdiqlash maqsadga muvofiqdir. Direktor o'qituvchilar, sinf rahbarlari, tarbiyachilar va o'quvchilarga nisbatan tutgan tizimida birlik bo'lishiga erishadi, maktabning oila, kattalarning mehnat jamoalari, jamoat tashkilotchilari bilan uzviy hamkorlik qilishiga intiladi. Maktabning tarbiyaviy jarayoniga rahbarlik qilishda direktor boshlang'ich va o'quv sinflar tarbiyaviy ishida izchillikka rioya qilishga alohida e'tibor beradi, bu bilan ta'lim jarayonida ham, Shuningdek, darsdan tashqari vaqtda ham tarbiyaning uzluksiz- lik tamoyillarini amalga oshiradi. Sinf rahbarining tarbiyaviy ish rejasi — bu majburiy peda- gogik hujjatdir. Ish reja choraklik, yarim yillik va bir yillik tuzilishi mumkin. Hozirgi sharoitda tajribalarning ko'rsatishiga binoan yarim yillik rejasidan foydalanish ancha samara bermoqda. Rejalashtirishda quyidagilar nazarda tutilsa, uning samarasi ancha oshadi: Reja mahalliy sharoitga qarab, maktabning joylashgan o'rne, albatta, o'quvchilarning saviyasi, yoshiga qarab mumkin qadar mos tuzilishi kerak. Reja muayyan maqsadga qaratilishi va real (aniq) bo'lishi zarur. Bolalar va o'smirlar uyushmasi bilan kelishilishi lozim. Rejada o'quvchilarning kuzgi, qishki, bahorgi va yozgi ta'tillarida qiladigan ishlari aks etishi kerak. O'tkaziladigan

tadbirlarning bajaruvchi shaxslari, muddati va bajarilishi, turi aniq ko'rsatilishi lozim. Reja maktab direktori o'rinbosarlari tomonidan ko'rib, direktor tomonidan tasdiqlanishi shart. Rejalashtirishda sinf rahbarining pedagogik tayyorgarligi, tajriba va shaxsiy xususiyatlari juda katta ahamiyat kasb etadi. O'quvchilarning sharqona milliy urf-odat, an'analar haqidagi bilim darajasi. qomusiy ma'rifatparvar, mutafakkirlar hamda hozirgi zamon shoir, yozuvchilarning ijodiyotidan namuna bilishlari. yuqoridagilarni aniqlashda suhbat, anketa usullaridan foydalanish o'rinlidir. shundagina har bir o'qituvchi-tarbiyachilarning betakror, bir-biriga o'xshamagan tarbiyaviy tadbir rejaları bunyodga keladi. bunday rejalar tarbiyaviy ta'sirga ega bo'lib, ko'zlangan maqsadga erishtira oladi.

Xulosa: Sinfdan tashqari o'qish o'quvchilarning mustaqil faoliyati asosida uyushtiriladi. Bu esa, bir tomondan, o'quvchilarning yosh xususiyatlarini, qiziqishlari doirasini, ikkinchi tomondan, o'qishga tavsiya qilinadigan asarlarning dastur mavzusiga mosligi va badiiy barkamolligini alohida inobatga olishni taqozo etadi. Shuningdek, sinfdan tashqari o'qish jarayonida nutq o'stirish ishlariga alohida e'tibor beriladi. Chunki unda qo'llaniladigan turli usullar: matnni ifodali o'qish, rollarga bo'libo'qish, tanlab o'qish, yod olish, asar mazmuni yuzasidan reja tuzish va shu asosda qayta hikoyalash, qisqartirib hikoyalash, shaxsini o'zgartirib hikoyalash, asar mavzusini aniqlash, qahramonlarning fe'l-avorini tavsiflash va hokazolar o'quvchilarning og'zaki nutqini o'stirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Sinfdan tashqari o'qish darslarida xalq og'zaki ijodi (ertak, maqol, topishmoq) ni o'qibo'rganish, badiiy asarni tahlil qilish orqali og'zaki nutqni o'stirishning muhim omillaridan hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

- 1.A.Mavlonova, .Normurodona. Tarbiyaviy ishlar metodikasi. O'quv qo'llanma. Toshkent, "Ibn" 2008 y.
- 2.R. Mavlonova, N.Rahmonqulova,.Normurodova,K.Matnazarova Tarbiyaviy ishlar metodikasi. Darslik Nizomiy nomidagi TDPU Riziografida nashr qilindi. Toshkent, 2014
- 3.K.Xoshimov, S.Ochilov. O'zbek pedagogikasi antologiyasi.O'quv qo'llanma.T:.0'qituvchi 2010-yil
- 4.R.A.Mavlonova, N.H.Vohidova, N.H.Raxmonqulova. Pedagogika nazariyasi va tarixi. Darslik T:. Fan va texnologiyalar. 2010-yil
5. journal of innovations in scientific and educational research volume-2, issue-15 (28-february) "sinfdan va maktabdan tashqari ishlarga rahbarlik qilishni tashkil etish usullari." matyoqubova zuhra urinbayevna

